

ŠTÁTNA BEZPEČNOSŤ A „AKCIA MONACO“ V ROKOCH 1949-1951

JAN P E Š E K

PEŠEK, J.: The state security and the 1949-1951 Monaco Operation. *Historický časopis*, 45, 4, 1997, pp. 631-645, Bratislava.

This is a study on a particular event of the state security intelligence operations against the French General Consulate in Bratislava. It took place at the end of 1940's and the beginning of 1950's. At the end of 1949, the state security agents managed to get into the consulate. There they managed to break into the consulate safe and break the code of the messages being sent. The state security de-bunked, and partially even constructed evidence for, the anti-Czechoslovak activities of the consulate and its inner or home collaborators. After that, many people were arrested and a large investigation was conducted. The whole affair ended in a huge trial in June of 1951. The accused got high sentences and the French diplomatic representation, and even France itself, lost some of its reputation.

History. Slovakia. The state security activities in the Monaco operation from 1949 till 1951.

Povojnový medzinárodný vývoj viedol k rozdeleniu sveta na dva bloky, stojace proti sebe mocensko-politicky, ekonomicky, kultúrne i ideologicky. V intenciách záverov Informačného byra komunistických strán v septembri 1947 prevládalo v štátoch východného bloku presvedčenie, že všetko, čo prichádza z druhého bloku, je nepriateľské a nebezpečné. Od začiatku roka 1949 boli aj vo vtedajšom Česko-Slovensku postupne likvidované rôzne západné inštitúcie, resp. organizácie s nimi spojené, s cieľom obmedziť základňu „nepriateľskej činnosti“. Podstatne sa znižovali počty diplomatického personálu západných zastupiteľských úradov, pretože tieto inštitúcie boli považované za „špionážne centrá“. Obmedzovali sa aktivity v hospodárskej i kultúrnej oblasti, rozširoval sa okruh zakázaných informácií o druhom svete i o domácom živote. Dovtedy bežne v tlači uverejňované informácie sa začali kvalifikovať ako prísne tajné a ich odovzdávanie západným novinárom a diplomatom bolo kvalifikované ako špionáž.

Štátna bezpečnosť ako jeden z rozhodujúcich mocenských nástrojov totalitného režimu sa zamerala na intenzívne spravodajské rozpracúvanie západných inštitúcií a zastupiteľských úradov. Budovala na tento účel rozsiahlu agentúru sieť s cieľom „preniknúť do radov nepriateľa a odhalíť jeho plány“. Túto činnosť organizoval predovšetkým I. sektor Veliteľstva Štátnej bezpečnosti (VŠtB) (kontrarozviedka), aj keď niekedy sa angažoval aj II. sektor (vnútropolitický), a to vtedy, keď išlo o domácich spolupracovníkov emigrácie, a V. sektor (sledovanie, identifikácia, zatýkanie) pri „realizácii“ prípadov. Vzhľadom na to, že za „najnebezpečnejšie“ štáty a ich inštitúcie boli považované USA, Veľká Británia, Francúzsko a v dobových súvislostiach aj Juhoslávia, zaujímalo rozhodujúce pozície 1. oddelenie I. sektora VŠtB, ktoré malo tieto štáty vo svojej kompetencii.¹ V rámci organizačnej štruktúry ŠtB prináležala dôležitá

¹ Podľa organizačného členenia z októbra 1950 malo 1. oddelenie I. sektora Veliteľstva ŠtB takúto štruktúru: referát 14 (Francúzsko), referát 29 (USA), referát 30 (Veľká Británia) a referát 22 (Juhoslávia). FROLÍK, J.: Nástin organizačného vývoje štátobezpečnostných složek Sboru národní bezpečnosti v letech 1948-1989. In: Sborník archivních prací, 1991; č. 2, s. 470.